

Lihastautiliitto ry

SOSIAALI- KOMPASSI

Sosiaaliturvaopas

Sosiaalikompassi suunnannäyttäjänä palveluiden ja tukien viidakossa

Yhteiskunnan tarjoamia tukia ja palveluja pitkäaikaissairaille henkilöille ja heidän perheilleen ei ole aina helppo löytää. Kattavan palvelukokonaisuuden laatiminen ja arkea helpottavien ratkaisujen löytyminen voi vaatia asiakkuutta useissa eri tahoissa. Sosiaalikompassin tarkoituksena on tiivistetysti kertoa vammaisuuteen ja pitkäaikaissairauteen liittyvistä palveluista ja tuista, siitä mikä taho näistä vastaa ja millä kriteereillä niitä voidaan myöntää.

Tämä opas on päivitetty tammikuun 2023 tietojen pohjalta. Muutoksia voi tulla kesken kalenterivuodenkin, joten kannattaa seurata sosiaali- ja terveyspalveluja koskevaa tiedotusta.

Sosiaali- ja terveysuudistus eli sote-uudistus muutti vuoden 2023 alussa palvelujärjestelmän rakennetta merkittävästi. Erikoissairaanhoidon, terveydenhuollon ja sosiaalihuollon ovat yhden järjestäjän vastuulla, jota kutsutaan hyvinvointialueeksi. Hyvinvointialueet ovat eri nimisiä ja ne voivat järjestää palveluita eri tavalla. Lisätietoja palveluista, tuista ja etuuksista on saatavissa mm. Lihastautiliitosta, omalta hyvinvointialueelta tai Kansaneläkelaitokselta. Tiedon haku on hyvä aloittaa mahdollisimman läheltä ja siltä taholta, jonka alaisuuteen asia kuuluu.

Vaikeavammaisten ihmisten elämää turvaavia palveluita koskeva erityislaki eli vammaispalvelulaki on uudistumassa. Sitä koskeva esitys on annettu eduskunnalle käsiteltäväksi, mutta on aikataulustaan jäljessä. Lain voimaantulon ajankohtaa ei voida sanoa varmaksi ja kunnes se toteutuu, käytetään päätösten teossa hyvinvointialueiden vammaispalveluissa edelleen lakia vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (3.4.1987/380) ja sitä koskevaa asetusta (18.9.1987/759) sekä lakia kehitysvammaisten erityishuollosta (23.6.1977/519). Tämä sosiaalikompassi on laadittu vanhan lain mukaisesti, joten sen tiedot saattavat niiltä osin vanhentua tämän vuoden aikana.

Turussa 27.1.2023

Katja Voltti, sosiaaliturva-asiantuntija

Mitä tehdä, jos on tyytymätön saamaansa päätökseen?

Palveluja ja tukia kannattaa hakea aina kirjallisesti. Usein hakemuksen liitteeksi tarvitaan lääkärinlausunto tai muita asiaa tukevia suosituksia. Hakemus kannattaa täyttää huolellisesti ja haettavan palvelun tarve on perusteltava hyvin. Pääsääntöisesti hakemukseen tulee saada kirjallinen päätös. Hakijan oikeusturvan kannalta kirjallisella päätöksellä on suuri merkitys, koska kirjallisesta päätöksestä on pääsääntöisesti mahdollista tehdä valitus.

Viranomaisten on liitettävä päätökseen valitusosoitus, eli tieto siitä kenelle, miten ja missä ajassa päätökseen saa hakea muutosta valittamalla. **Vammaispalvelulakia koskevista päätöksistä** on mahdollista valittaa hyvinvointialueelle hallintolain mukaisesti. Valitusajaksi on 30 päivää. Hyvinvointialueen päätöksestä on puolestaan valitusmahdollisuus hallinto-oikeuteen.

Hyvinvointialueella on nimetty sosiaaliasiamies, joka tiedottaa ja neuvoo asiakkaita sosiaalihuollon asiakkaan asemaa ja oikeuksia koskevan lain soveltamiseen liittyvissä asioissa. Sosiaaliasiamies ohjaa asiakasta muutoksenhaussa ja muistutuksen tekemisessä esimerkiksi tilanteissa, joissa asiakas kokee saaneensa epäasiallista kohtelua.

Kelan päätöksistä voi valittaa sosiaaliturvan muutoksenhakulautakuntaan (SOMLA) ja edelleen vakuutus-oikeuteen. Kela tarkistaa aina ensin tekemänsä päätöksen ja oikaisee sen, mikäli katsoo sen virheelliseksi. Jos Kela kuitenkin katsoo, ettei se voi oikaista päätöstä hakijan toivomalla tavalla, lähettää se valituksen edelleen muutoksenhakulautakuntaan. Myös Kelan päätöksistä valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa. **Terveydenhuollon** hoitoratkaisuihin, kuten kuntoutuspäätöksiin, ei voi hakea muutosta valittamalla. Palveluihin tyytymätön voi kuitenkin tehdä muistutuksen terveydenhuollon toimintayksikköön, tai kantelun aluehallintovirastoon. Terveydenhuollossa **potilasasiamies** tiedottaa potilaan oikeuksista, neuvoo potilaan asemaa ja oikeuksia koskevan lain soveltamiseen liittyvissä asioissa ja avustaa muistutuksen tekemisessä.

Pitkäaikaissairaan/ vamman ihmisen palveluja ja etuuksia

Apuvälineet

*Hyvinvointialue/terveydenhuolto
Hyvinvointialue/sosiaalitoimi*

Vamman tai sairauden vuoksi arkiselviytymisessä tarvittavat apuvälineet ovat pääosin asiakkaalle maksuttomia. Apuvälineet annetaan joko omaksi tai käyttöön toistaiseksi tai määräajaksi. **Terveydenhuolto** vastaa lääkinnällisen kuntoutuksen piiriin kuuluvien apuvälineiden ja pienapuvälineiden hankinnasta ja huollosta. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö on julkaissut päivitetyn oppaan *Valtakunnalliset lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet 2020*, josta saa paljon hyödyllistä lisätietoa lääkinnällisistä apuvälineistä. Se ei kuitenkaan ole hyvinvointialueita sitova ohje, joten eri alueilla on erilaisia toimintakäytäntöjä. Vuoden 2022 lopussa opas on ollut lausuntopalvelussa kommentoitavana niiden apuvälineluokkien kohdalla, joita on tarkennettu. Samalla opasta on päivitetty muutuneen lainsäädännön ja hyvinvointialueiden aloittamisen vuoksi. Uusi versio julkaistaan sen valmistuessa. Vuoden 2020 versio oppaasta löytyy internetistä osoitteella julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162395.

Harrastuksiin tarkoitettujen välineiden hankintaan voi hakea määrärahasidonnaista taloudellista tukea **vammaispalveluista**. Hyvinvointialueen vammaispalvelu voi myöntää tukea 50 % hankintakustannuksista, kun niiden hankintaan liittyy vammasta aiheutuneita erityiskustannuksia.

Asunnon muutostyöt ja asuntoon kiinteästi asennettavat välineet

*Hyvinvointialue/sosiaalitoimi
Valtion asuntorahasto ARA*

Asunnon muutostöinä korvataan vaikeavammaiselle henkilölle vakinaisessa asunnossa tehtävät, vamman tai sairauden vuoksi välttämättömät muutostyöt vammaispalvelulain nojalla. Tällaisia ovat esim. kynnysten poistaminen, luiskien rakentaminen tai WC:n laajentaminen. Myös muutostöiden suunnittelukustannukset sekä asuntoon kiinteästi asennettavat välineet korvataan. Asuntoon kiinteästi kuuluvia välineitä ja laitteita ovat mm. nostolaitteet, turvahälytysjärjestelmät ja ulko-oven sähköinen ovenavausjärjestelmä. Asunnon välittömässä läheisyydessä suoritettavien muutostöiden osalta on yleisenä periaatteena, että vamman henkilön pääsy asuntoon ja sieltä pois turvataan. Muutostöihin ei sisälly omavastuosuutta, sillä asunnon muutostyöt ovat vammaispalvelulaissa ns. subjektiivisia oikeuksia.

ARAn korjausavustusta myönnetään ikääntyneiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen korjaamiseen, jälkiasennushissin rakentamiseen sekä esteettömyysratkaisuihin. Hissi- ja esteettömyysavustusten tarkoituksena on edistää kotona asumista mahdollistamalla liikuntarajoitteisten pääsy asuinrakennukseen ja siinä oleviin yleisiin tiloihin. Lisäksi yli 65-vuotiaat ja vammaiset voivat hakea tukea asunnon sisäisiin korjauksiin läkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen korjausavustuksesta. Avustuksen saamisessa on tulo- ja varallisuusrajat. Päätös avustuksesta tulee hakea ennen korjauksen aloittamista.

Lisää tietoa: ara.fi

Auton hankinta

Hyvinvointialue/sosiaalitoimi

Kohtuuhintaisen käytetyn tai uuden auton hankintaan voi saada taloudellista tukea hyvinvointialueelta vammaispalvelulain nojalla. Hyvinvointialueella on oikeus määritellä kohtuullinen hinta. Auton hankintatuki on määrärahasidonnainen ja harkinnanvarainen. Taloudellinen tuki on 50 % kustannuksista. Auton hankintahinnasta vähennetään mahdollinen autoveronpalautus, vanhasta autosta saatava hyvitys ja muu mahdollinen tuki. Taloudellista tukea kannattaa hakea ennen auton ostoa.

Autoon liittyvät muutostyöt

Hyvinvointialue/sosiaalitoimi

Hyvinvointialue voi myöntää vammaispalvelulain mukaan taloudellista tukea vakiomallisen auton välttämättömiin muutostöihin. Yleisimpiä muutostöitä ovat kääntyvä istuin, pyörätuolin nostolaite, ajohallintalaitteet tai ohjaustehostin. Taloudellinen tuki on vammaispalvelulain määrärahasidonnainen palvelu.

Autoveronpalautus vamman perusteella

Verohallinto

Autoveron palautusta vamman perusteella voi hakea, jos autoa ensi kertaa rekisteröitäessä sen omistajaksi tai osamaksukaupassa haltijaksi on rekisteröity henkilö, jolle liikunta- tai näkövammasta aiheutuva pysyvä haitta-aste on vähintään 80 % ja jonka henkilökohtaiseen käyttöön auto tulee, tai henkilö, jolle vammasta aiheutuva pysyvä haitta-aste on vähintään 60 % ja jolle auton hankinta on hänen toimensa, työnsä tai ammattiin valmistumista varten tapahtuvan opiskelun hoitamiseksi olennainen tarpeellinen.

Veron palauttamista haetaan OmaVero-palvelun kautta. Hakemukseen liitetään lääkärinlausunto, oma selvitys auton tarpeellisuudesta ja käytöstä sekä kopio ajokortista.

Lisää tietoa: vero.fi

Edunvalvontavaltuus

Digi- ja väestötietovirasto

Henkilö voi itse etukäteen järjestää edunvalvontavaltuutuksella asioidensa hoidon sen varalta, että hän tulee myöhemmin kykenemättömäksi hoitamaan asioitaan esimerkiksi heikentyneen terveydentilansa vuoksi. Valtuus tehdään kirjallisesti testamentin tapaan. Valtakirjalla valtuuttaja nimeää haluamansa valtuutetun hoitamaan asioitaan. Valtuutetun tulee suostua tehtävään. Valtuuttaja määrittelee itse ne asiat, joita valtuutus koskee. Valtuus tulee voimaan vasta, kun Digi- ja väestötietovirasto on vahvistanut sen. Vahvistamista voi pyytää siinä vaiheessa, kun valtuuttaja on syystä tai toisesta tullut kykenemättömäksi hoitamaan asioitaan. Vahvistaminen edellyttää lääkärinlausuntoa valtuuttajasta. Myös jo vahvistetun valtuutuksen mahdollinen peruutus on vahvistettava virallisesti.

Lisää tietoa: dvv.fi/edunvalvonta-ja-toisen-asioiden-hoitaminen

Eläkettä saavan hoitotuki

Kansaneläkelaitos

Eläkettä saavan hoitotuen maksamisella tuetaan rahallisesti pitkäaikaisesti sairaan tai vamman henkilön selviytymistä jokapäiväisessä elämässä sekä hänen toimintakykynsä ylläpitämistä, kuntoutusta ja hoitoa. Hoitotukeen voi olla oikeus 16

vuotta täyttäneellä Suomessa asuvalla henkilöllä, joka on kokopäiväisesti eläkkeellä. Tuki on jaettu kolmeen tasoon vähintään vuoden kestävän avun, ohjauksen tai valvonnan tarpeen sekä erityiskustannusten perusteella. Avun tarvetta määriteltäessä tarkastellaan selvitymistä henkilökohtaisissa toiminnoissa (liikkuminen, pukeminen, peseytyminen, ruokailu, kommunikointi), kodinhoitotöissä ja asioinneissa kodin ulkopuolella.

Hoitotukihakemuksen liitteeksi tarvitaan lääkärin C-lausunto, joka ei saa olla puolta vuotta vanhempi. Tukea voidaan maksaa takautuvasti enintään kuuden kuukauden ajalta. Hoitotukea voidaan maksaa myös jatkuvassa julkisessa laitoshoidossa olevalle henkilölle. Hakijan tuloilla ja varallisuudella ei ole vaikutusta hoitotuen määrään, ja se on verotonta tuloa. Hoitotuen määrät ovat vuonna 2023: perushoitotuki 78,72 €, korotettu hoitotuki 171,49 € ja ylin hoitotuki 362,62 € kuukaudessa.

Eläkkeensaajan asumistuki

Kansaneläkelaitos

Eläkkeensaajan asumistukea voi saada henkilö, joka asuu vakinaisesti Suomessa, on pienituloinen ja saa eläkettä, joka oikeuttaa eläkkeensaajan asumistukeen. Tuen määrään vaikuttavat monet tekijät. Sitä voi saada vakituisen vuokra- tai omistusasunnon kustannuksista. Asumistuki on 85 % kohtuullisista asumismenoista, joista on vähennetty perusomavastuun ja tulojen mukaan määräytyvän lisäomavastuun yhteismäärä. Perusomavastuu on kaikille sama eli 681,39 € vuodessa (noin 56,78 €/kk) vuonna 2023. Lisäomavastuu on 41,3 % siitä perheen tulojen osasta, joka ylittää tulorajat. Lisäomavastuun tulorajat perheosuuden mukaan löytyvät Kelan verkkosivustolta ja niistä saa tietoa myös Kelan palvelunumeron soittamalla.

Kun haet eläkkeensaajan asumistukea, liitä hakemukseen selvitys asumismenoista (vuokrasopimus, vuokran tai vastikkeen maksukuitti tai muu maksutosite), selvitys omista ja puolison tuloista ja omaisuudesta sekä selvitykset veloista ja velkojen koroista. Hakemuksen voi täyttää joko sähköisesti Kelan asiointipalvelussa tai toimittamalla eläkkeensaajan asumistukilomakkeen Kelaan.

Vuonna 2023 Kela on tehnyt muutoksia eläkkeensaajan asumistukeen. Huomioon otettavien asumismenojen enimmäismäärät suurenevät 7,8 % kaikissa kolmessa kuntaryhmässä. Voimakkaasti kohonneesta energian hinnasta johtuen lämmityskustannuksia hyväksytään asumismenoksi aikaisempaa enemmän. Myös asumismenoina huomioon otettavat vesikustannukset ja omakotitalon kunnossapitokustannukset nousevat.

Lisää tietoa: kela.fi

Erityisjalkineet

Hyvinvointialue/terveydenhuolto

Jos lääkäri katsoo ortopedisten jalkineiden olevan tarpeelliset, niihin voi saada maksusitoumuksen omasta terveyskeskuksesta. Vuodenaikojen vaihtelu ja tarve useampiin jalkineisiin on otettava huomioon (vrt. kohta Apuvälineet).

Erityiskorvaukset

Hyvinvointialue/sosiaalitoimi

Vammaispalvelulain mukaan vammaiselle henkilölle korvataan hänen vammansa tai sairautensa edellyttämän tarpeen mukaisesti ylimääräiset kustannukset, jotka aiheutuvat vamman tai sairauden edellyttämän vaatetuksen ja erityisravinnon hankkimisesta. Vammaiselle henkilölle voidaan korvata ylimääräiset vaatekustannukset, jotka johtuvat vamman tai

sairauden aiheuttamasta vaatteiden tavanomaista suuremman kulumisesta tai siitä, että henkilö ei vammansa vuoksi voi käyttää valmiina ostettavia vaatteita tai jalkineita (tällä ei tarkoiteta lääkinnällisenä apuvälineenä annettavia jalkineita, ks. kohta Apuvälineet). Vaatekustannusten korvaaminen on määrärahasidonnainen tuki, joka korvaa tavanomaisen vaatetuksen ja erityisvaatetuksen välisen erotuksen.

Vammaiselle henkilölle voidaan korvata ylimääräiset kustannukset, jotka aiheutuvat erityisravinnosta tai erityisravintovalmisteista, joita henkilö joutuu käyttämään pitkäaikaisesti ja säännöllisesti. Ylimääräisten ravintokustannusten korvaaminen on määrärahasidonnainen tuki. Vamman tai sairauden edellyttämä erityisravinnon tai -valmisteen käyttö tulee olla lääketieteellisesti yksityiskohtaisesti selvitetty. Korvauksen suuruutta määrittäessä otetaan huomioon myös ensisijaisten tukimuotojen kautta saatu taloudellinen apu. Eräitä klinisiä ravintovalmisteita voidaan korvata sairausvakuutuslain nojalla (Kela).

Hengityshalvausstatus

Hyvinvointialue/sairaala

Hengityshalvaus ei ole lääketieteellinen diagnoosi, vaan hallinnollinen päätös, joka koskee elämää ylläpitävän hengityshoidon järjestämistä. Hengityshalvauskriteerien täyttymisen tulkinta ja hoidon ylläpito voivat jonkin verran vaihdella eri alueille, eikä kaikilla hengityslaitetta käyttävillä ole statusta. Hengityshalvausstatukseen liittyvät määritelmät ja ohjeistukset perustuvat sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin ja sen nojalla annettuun asetukseen. Hengityshalvausstatuksen saanut henkilö katsotaan laitoshoidon piirissä olevaksi, vaikka hän asuisi kotona. Hänen tarvitsemansa tuki kotiin tai sairaalaan järjestetään ympärivuorokautisesti sairaalan toimesta. Sairaala vastaa myös kuntoutuspalveluista.

Hengityshalvausstatuksen saaneiden henkilöiden tilanne muuttuu, jos Vammaispalvelulain uudistus asiakasmaksulain mukaisesta kirjauksesta kumotaan.

Lisää tietoa: hengitystuki.fi

Henkilökohtainen apu

Hyvinvointialue/sosiaalitoimi

Vammaispalvelulain mukaisen henkilökohtaisen avun järjestäminen vaikeavammaiselle henkilölle on ns. subjektiivinen oikeus. Näin ollen tarvittavat henkilökohtaisen avun palvelut eivät ole kunnan määrärahoihin sidottuja. Henkilökohtaisella avulla tarkoitetaan vaikeavammaisen henkilön välttämätöntä avustamista kotona ja kodin ulkopuolella. Tällä tarkoitetaan avustamista päivittäisissä toimissa, työssä ja opiskelussa, harrastuksissa, yhteiskunnallisessa osallistumisessa tai sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä.

Henkilökohtaisena avustajana ei pääsääntöisesti voi toimia vaikeavammaisen henkilön omainen tai muu läheinen henkilö, ellei sitä erityisen painavasta syystä ole pidettävä vaikeavammaisen henkilön edun mukaisena. Henkilökohtainen apu on järjestettävä päivittäisiin toimiin, työhön ja opiskeluun siinä laajuudessa kun hakija sitä välttämättä tarvitsee. Harrastuksiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen tai sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämiseen myönnettävän henkilökohtaisen avun tuntimäärä on lähtökohtaisesti vähintään 30 h/kk.

Hyvinvointialue voi järjestää henkilökohtaista apua kolmella eri tavalla tai yhdistelemällä niitä:

- korvaamalla vaikeavammaiselle henkilölle henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta aiheutuvat kustannukset, jolloin vaikeavammaisen henkilö toimii työnantajana. Vaikeavammaista henkilöä on tarvittaessa ohjattava ja

- autettava avustajan palkkaukseen liittyvissä asioissa.
- antamalla vaikeavammaiselle henkilölle avustajapalveluiden hankkimista varten palvelusetelin
- hankkimalla vaikeavammaiselle henkilölle avustajapalvelut julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta

Intervallihoito

Hyvinvointialue

Intervallihoito tarkoittaa lyhytaikaisia hoitajaksoja kodin ulkopuolella. Niiden tavoitteena on tukea vaikeavammaisen kotona asumista ja omaishoitajan jaksamista. Hoito voidaan toteuttaa terveyskeskusten vuodeosastoilla tai vanhusten tai vammaisten palveluasumisyksiköissä.

Invalidivähennys

Verovirasto

Invalidivähennys poistuu tuloverotuksesta 1.1.2023 alkaen hyvinvointialueiden perustamiseen liittyvien verotuksen muutosten takia.

Kotihoito

Hyvinvointialue/sosiaalitoimi ja terveydenhuolto

Joillain hyvinvointialueilla kotipalvelu ja kotisairaanhoido ovat yhdistyneet jo ennen sote-uudistusta ja löytyvät kotihoidon palvelunimikkeellä. **Kotihoito** on asiakkaan kotona tapahtuvaa henkilökohtaiseen hoivaan ja huolenpitoon sekä sairaanhoidon liittyvää palvelua. **Kotipalvelua** on mahdollisuus saada toimintakyvyn alenemisen, perhetilanteen, sairauden, vamman tai muun vastaavan syyn perusteella. Kotipalveluna voi saada kodinhoitajan antamaa työapua ja erilaisia tukipalveluja. Kotipalvelu avustaa arkipäivän askareissa sekä henkilökohtaisissa toiminnoissa. Kotipalvelun tukipalveluina tarjotaan mm. ateriapalvelua, kylvetyspalvelua ja vaatehuoltoa. Kotipalvelu ja tukipalvelut ovat asiakkaalle maksullisia. **Kotisairaanhoido** sisältää kotisairaanhoidajan palvelut ja hoitotarvikkeiden jakelun. Kotisairaanhoidaja voi tehdä kotikäyntejä ja avustaa lääkinnällisissä toimenpiteissä. Kotisairaanhoidosta laskutetaan asiakasta asiakasmaksulain mukaisesti.

Kotitalousvähennys hoiva- ja hoitotyöstä

Verotoimisto

Kotitalousvähennystä voi hakea ostetun hoiva- tai hoitotyön työn osuudesta. Vähennys on henkilökohtainen ja sen omavastuu 100 €. Vähennyksen enimmäismäärä on 3500 € vuodessa.

Lisää tietoa: vero.fi

Kuljetuspalvelut

Hyvinvointialue

Esteetön joukkoliikenne on ensisijainen kulkemisen muoto, mukaan luetaan myös kutsu- ja palveluliikenne. Sosiaalihuoltolain mukaan hyvinvointialueen on järjestettävä **liikkumista tukevia palveluja** henkilöille, jotka eivät pysty käyttämään julkista liikennettä. Palvelua voi hakea, jos oikeutta vammaispalvelulain mukaisiin kuljetuspalveluihin ei ole, mutta myöskään julkisilla kulkuvälineillä liikkuminen ei sairauden takia onnistu. Palvelu on määrärahasidonnainen ja se on kohdennettu eniten tarvitseville. Matkoista maksetaan omavastuuosuus, joka vastaa julkisen liikenteen taksoja.

Vammaispalvelulain mukainen **kuljetuspalvelu** on tarkoitettu vaikeavammaisille. Vaikeavammaiseksi katsotaan henkilö, joka ei ilman kohtuuttomia vaikeuksia voi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä. Hyvinvointialueen erityisen järjestämismallisuuden piiriin kuuluvat välttämättömät opiskelu- ja työmatkat sekä vähintään 18 muuta ns. vapaa-ajan matkaa kuukaudessa. Nämä matkat voivat ulottua henkilön asuinalueen tai lähikuntien alueelle. Matkat liittyvät asioimiseen, virkistykseen ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Matkoista maksetaan omavastuuosuus, joka vastaa julkisen liikenteen taksoja. Oman auton käyttö ei estä kuljetuspalvelujen hakemista, jos niihin on perusteltu tarve.

Hyvinvointialue voi järjestää kuljetukset myös yhteiskuljetuksina, palvelulinjoja hyväksikäyttäen tai erilaisten matkojen yhdistelykeskuksien avulla. Järjestämistapa ei saa rajoittaa vammaisen henkilön tosiasiallista mahdollisuutta käyttää kuljetuspalvelua. Mikäli esimerkiksi yhteiskuljetukset eivät sovi henkilölle vammasta tai sairaudesta johtuvasta syystä, on kuljetuspalvelut järjestettävä yksilölliset tarpeet huomioon ottaen tavalla.

Kuntoutusohjaus

Hyvinvointialue

TE-toimisto

Kuntoutusohjaajan tehtävänä on tukea vammaista henkilöä ja hänen perhettään eri elämäntilanteissa sekä neuvoa yhteiskunnan palveluiden käytössä. Asiakkaat ohjautuvat kuntoutusohjaukseen yleensä hoitavan tahon aloitteesta. Sitä järjestävät mm. sairaalat, kunnat, järjestöt ja TE-toimisto. Kuntoutusohjauksen sisältö riippuu sen tarjoajasta. Kuntoutusohjaajaan voi ottaa yhteyttä myös asiakas itse, hänen lähiyhteisönsä, sosiaali- tai terveydenhuollon edustaja tai jokin muu viranomainen. Kuntoutusohjaus on asiakkaalle maksutonta.

Vammaispalvelulain mukaisen kuntoutusohjauksen tarkoituksena on vammaisen henkilön sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutusedellytysten tukeminen ja parantaminen antamalla hänelle tietoa yhteiskunnan palveluista ja aktivoimalla häntä palvelujen käyttäjäksi.

Kuntoutusraha

Kansaneläkelaitos

Kelan maksaman kuntoutuksen ajalta on mahdollisuus saada **kuntoutusrahaa** turvaamaan kuntoutujan toimeentuloa. Kela maksaa kuntoutus- tai osakuntoutusrahaa, kun kuntoutuksen tavoitteena on kuntoutujan työelämässä pysyminen, työelämään palaaminen tai sinne pääsy. Kuntoutusrahaan on oikeus 16–67-vuotiaalla henkilöllä, jolla on hyväksytty kuntoutuspäätös esimerkiksi Kelasta, kunnasta tai työterveyshuollosta. Lyhytkestoisissa kuntoutuksissa kuntoutusraha maksetaan jälkikäteen osallistumistodistuksen perusteella. **Osakuntoutusrahaa** on mahdollista saada, jos työaika on lyhennetty vähintään 40 % normaalista päiväkohtaisesta työajasta kuntoutuksen vuoksi. Osakuntoutusrahan määrä on puolet täyden kuntoutusrahan määrästä. Kuntoutusrahat määräytyvät vuosittain perusteella ja ne ovat verollista tuloa. Kuntoutusrahaa voi 1.1.2023 alkaen hakea aiempaa joustavammin. Asiakas voi saada kuntoutusrahaa koko kuntoutuksen ajalta. Jatkossa myös siirtyminen kuntoutusrahan ja muun Kelan etuuden välillä käy helpommin. Kuntoutusrahan määräytymisestä saa tarkempia lisätietoja Kelasta.

Kuntoutusavustus on harkinnanvarainen etuus, jolla voidaan tukea kuntoutujan työllistymistä Kelan järjestämän kuntoutuksen jälkeen. Avustuksen määrä harkitaan hakijan yksilöllisen tilanteen perusteella ja se on enintään kuntoutusrahan

suuruinen. Kuntoutusavustusta voidaan myöntää tilanteissa, joissa henkilöllä ei ole oikeutta työttömyyspäivärahaan, työmarkkinatukeen tai koulutuspäivärahaan. Avustus on verollista tuloa.

Kuntoutustuki

*Kansaneläkelaitos
Työeläkelaitokset*

Määräajaksi myönnettävällä kuntoutustuella pyritään edistämään palaamista työhön. Tuen saamisen edellytyksenä on hoitotai kuntoutussuunnitelma, joka sisältää jäljellä olevan työkyvyn selvittämiseen tai työkyvyn ylläpitämiseen liittyvät kuntouttavat toimenpiteet. Myös kuntoutussuunnitelman valmistelun ajalle voidaan myöntää kuntoutustukea. Kuntoutustuki on samansuuruinen kuin työkyvyttömyyseläke. Osakuntoutustuki on osatyökyvyttömyyseläkkeen suuruinen. Se voidaan myöntää työhön palaamisen tukemiseksi esim. täyden kuntoutustuen päättyessä.

Laitoshoido

Hyvinvointialue

Laitoshoido on sekä lyhyt- että pitkäaikaista. Pitkäaikainen laitoshoito on tarkoitettu henkilöille, joille ei voida järjestää tarvittavaa ympärivuorokautista hoitoa kotona tai palveluasunnossa. Laitoshoidon tarpeen määrittää aina lääkäri ja se toteutetaan yleensä terveyskeskusten vuodeosastoilla tai sosiaalitoimen vanhustenhuollon laitoksissa. Laitoshoidon maksut ovat asiakasmaksulain mukaisesti (692 €/v) sisältyviä (vrt. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut).

Liikkumisesteisen pysäköintitunnus

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom

Liikkumisesteisen pysäköintitunnus (entinen vammaisen pysäköintilupa) voidaan myöntää, jos myöntämisen edellytykset lääkärinlausunnon perusteella täyttyvät. Päätöksen siitä, täyttyvätkö myöntämisen edellytykset, tekee lääkäri.

Pysäköintitunnuksen myöntämisen edellytykset:

- Sairaudesta, viasta tai vammasta johtuva haitta estää henkilöä itsenäisesti kävelemästä ja tästä liikkumisesta vaikeuttavasta sairaudesta, viasta tai vammasta johtuva haitta kuuluu vähintään haittaluokkaan 11 (Työtapaturma- ja ammattitautilaki 459/2015, 84§).
- Jos vammaisuus aiheutuu heikentyneestä näöstä, on näöntarkkuuden oltava paremmassa silmässä enintään 0,1, tai näkökyky kokonaisuudessaan arvioiden on vähintään haittaluokan 17 mukainen.
- Vaikeasti vammaisen henkilön kuljettamista varten tunnus voidaan myöntää, jos kuljetettavalla on säännöllinen tai usein toistuva kuljetustarve eikä hän selviydy kuljetuksen jälkeen ilman saattajaa.

Vammaisen henkilön pysäköintilupaa haetaan Ajovarman palvelupisteestä tai sähköisesti Traficomin Oma asiointi -palvelun kautta. Samalla voi hakea vapautusta ajoneuvoveron perusverosta. Tunnusta voidaan käyttää siinä ajoneuvossa, jossa luvanhaltija on itse kuljettajana tai kuljetettavana. Pysäköintitunnus kelpaa kaikissa Euroopan Unionin jäsenvaltioissa. Liikkumisesteisen pysäköintitunnus ei suoraan oikeuta pysäköimään yksityisillä alueilla, vaan niillä on noudatettava alueiden omia pysäköimisen sääntöjä ja liikennemerkejä. Pysäköintitunnuksen soveltuvuus kannattaa varmistaa aluetta valvovalta yritykseltä tai kiinteistön omistajalta.

Lääkinnällinen kuntoutus

*Hyvinvointialue/terveydenhuolto
Kansaneläkelaitos*

Hyvinvointialue järjestää asukkailleen tarpeelliset lääkinnällisen kuntoutuksen palvelut terveydenhuoltolain perusteella. Lääkinnälliseen kuntoutukseen kuuluvat:

- kuntoutusneuvonta ja -ohjaus
- toiminta- ja työkyvyn sekä kuntoutustarpeen arviointi
- kuntoutustutkimus, jonka avulla selvitetään kuntoutusmahdollisuuksia
- toimintakyvyn parantamiseen ja ylläpitämiseen tähtäävät terapiat ja muut tarvittavat toimenpiteet
- apuvälinepalvelut
- sopeutumisvalmennus
- kuntoutusjaksot laitos- tai avohoidossa

Hyvinvointialue vastaa lisäksi kuntoutuspalvelun ohjauksesta ja seurannasta sekä nimeää potilaalle tarvittaessa kuntoutuksen yhdyshenkilön. Lääkinnällisestä kuntoutuksesta voidaan periä asiakasmaksuja asiakasmaksulainsäädännön mukaisesti. Kuntoutuksen sujuvuuden kannalta on tärkeää laatia yhdessä hoitavan tahon kanssa **kuntoutussuunnitelma**. Lääkinnällisen kuntoutuksen tarve, tavoitteet ja sisältö määritellään kuntoutussuunnitelmassa. Se sisältää suosituksen niin terapeioista kuin tarvittaessa arvion myös laitostuntoutuksen tarpeesta.

Kela järjestää alle 65-vuotiaille vaativaa lääkinällistä kuntoutusta. Lisäksi Kela järjestää harkinnanvaraista lääkinällistä kuntoutusta sekä ammatillista kuntoutusta. Vaativana lääkinällisenä kuntoutuksena voidaan myöntää mm. fysioterapiaa, puheterapiaa, toimintaterapiaa sekä laitostuntoutusjaksoja. 65 vuotta täyttäneiden henkilöiden osalta lääkinällisen kuntoutuksen vastuu kuuluu julkiselle **terveydenhuollolle**. Kelan vaativan lääkinällisen kuntoutuksen käynnistämiseksi julkisessa terveydenhuollossa laadittu **kuntoutussuunnitelma** on välttämätön. Laadittu suunnitelma on voimassa 1–3 vuotta.

Lääkkeiden erityiskorvaus

Kansaneläkelaitos

Lääkemääräyksellä (resepti) määrätty lääkkeet, kliiniset ravintovalmisteet ja pitkäaikaisen ihotaudin hoitoon käytettävät perusvoiteet voidaan korvata sairausvakuutuksesta, jos Lääkkeiden hintalautakunta (Hila) on vahvistanut lääkkeelle korvattavuuden. Lisäksi lääkkeen tulee olla määrätty tarpeelliseksi katsottuun sairauden hoitoon.

Hila voi rajoittaa lääkkeen erityiskorvattavuuden koskemaan tiettyä sairauden muotoa tai vaikeusastetta. Esimerkiksi kliinisestä ravintovalmisteesta voidaan maksaa korvaus, kun Hila on vahvistanut valmisteelle korvattavuuden, ja asiakkaalla on Kelan myöntämä korvausoikeus kliinisiin ravintovalmisteisiin. Oikeutta lääkkeen erityiskorvaukseen, rajoitettuun korvaukseen tai kliinisen ravintovalmisteeseen korvaukseen haetaan Kelasta lääkärin kirjoittamalla B-lausunnona. Osa lääkeaineista on sekä rajoitetusti peruskorvattavia että rajoitetusti erityiskorvattavia samoilla lääketieteellisillä edellytyksillä.

Lisää tietoa: kela.fi

Matkakorvaukset

*Kansaneläkelaitos/Kela-taksi
Kansaneläkelaitos/yöpymisraha*

Sairauden tutkimuksista ja hoidosta aiheutuneet matkakustannukset korvataan sairausvakuutuslain nojalla siltä osin kuin ne yhteen suuntaan tehtyä matkaa kohden ylittävät omavastuusuuden

(25 €/suunta). Kuntoutuksesta aiheutuneet tarpeelliset ja kohtuulliset matkakustannukset korvataan kuntoutujalle kuntoutuslakiin perustuvan kuntoutuspäätöksen nojalla. Kela korvaa matkakustannuksia pääasiassa halvimman matkustustavan mukaan ja sairauden vuoksi tehdyt matkat pääsääntöisesti lähimpään hoitopaikkaan. Jos asiakas kuitenkin hakeutuu hoitoon hyvinvointialueen antamalla maksusitoumuksella tai palvelusetelillä, Kela korvaa matkan sinne, mistä asiakas hankkii hoidon. Jos asiakas valitsee hoitopaikkansa terveydenhoitolain valinnanvapauden perusteella, matkoja korvataan rajoitetusti.

Jos asiakkaan pitkäaikaissairaus edellyttää taksin käyttöä, tarvitsee asiakas tätä varten terveydenhuollon edustajan laatiman todistuksen (SV67), jonka voi saada myös toistaiseksi voimassa olevana. Saattajan tarpeellisuuden välttämättömyydestä kannattaa pyytää hoitohenkilökunnalta todistus. Matka tulee tilata alueellisesta tilausnumerosta korvauksen saamiseksi. Korvausta taksimatkasta ei voi hakea jälkikäteen Kelasta.

Kaikki matkat (myös alle omavastuun jääneet) kerryttävät vuotuista matkakattoa (300 €/vuosi) ja sen ylittymisen jälkeen matkakustannukset korvataan kokonaan. Säilytä kuitti tai muu luotettava selvitys matkastasi aiheutuneista kustannuksista. Kela voi pyytää sinulta kuittia myöhemmin. Voit tarkistaa matkakustannusten omavastuukertymän OmaKelasta. Vuoden 2023 alusta alkaen Kela ei enää lähetä erillistä korttia (matkakattokortti) osoituksena vuosiomavastuun täyttymisestä. Kela seuraa vuosiomavastuun täyttymistä ja välittää tiedon vuosiomavastuun täyttymisestä Kela-taksien tilausvälityskeskuskeskelle. Omavastuun täytyttyä taksinkuljettaja ei peri matkoista maksua loppuvuoden aikana. Tarvitset silti todistuksen, että sinulla on oikeus taksin käyttöön. Jos sinulta peritään matkasta omavastuuta, vaikka vuosiomavastuusi olisi täyttynyt, Kela palauttaa liikaa perityt omavastuut ilman erillistä hakemusta.

Yksityisen sairaanhoidon kustannuksista maksettavat Kela-korvaukset muuttuvat 1.1.2023. Muutos vaikuttaa myös asiakkaan oikeuteen saada matkakorvausta. Kela korvaa matkoja yksityiseen sairaanhoitoon vain, jos siellä annettu hoito on Kela-korvattavaa.

Kelan maksamaa **yöpymisrahaa** voi saada, jos joutuu matkan aikana tutkimuksen, hoidon tai liikenneolosuhteiden takia yöpymään majoitusliikkeessä tai tutkimus- tai hoitolaitoksen majoituksessa. Kuntoutuja voi saada yöpymisrahaa, mikäli tulee huonojen liikenneyhteyksien vuoksi päivää aikaisemmin kuntoutusjaksolle. Kun haet korvausta yöpymiskustannuksista, säilytä kuitti itselläsi 6 kuukauden ajan. Sitä voidaan pyytää tarvittaessa.

Omaishoidon tuki

Hyvinvointialue

Omaishoidolla tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu hoidettavalle annettavista palveluista sekä omaishoitajalle myönnettävästä hoitopalkkiosta ja omaishoitajan vapaan ajaksi annettavista palveluista. Lakiin omaishoidon tuesta perustuva palvelu on riippuvainen hyvinvointialueen määrärahoista. Tuen myöntämisen perusteena on henkilön hoidon, huolenpidon ja tukemisen tarve. Tukea myönnettäessä laaditaan hoito- ja palvelusuunnitelma sekä tehdään omaishoitosopimus omaishoitajan ja hyvinvointialueen välillä. 1.1.2023 kunnat, joissa omaishoidon sopimuksia on tehty, muodostavat hyvinvointialueen. Kuntien välillä on eroja omaishoidon tuen kriteereissä, palkkioissa sekä palkkioluokissa, joita hyvinvointialue tulee yhtenäistämään. Tämän seurauksena olemassa oleviin omaishoidontuen sopimuksiin voi tulla muutoksia. Tästä enemmän tietoa saa oman hyvinvointialueen omaishoidosta vastaavasta yksiköstä.

Tukea maksetaan vammaisen henkilön hoitajalle, joka on omainen tai muu läheinen henkilö. Maksettava palkkio on hoitajalle verollista tuloa. Eläkkeellä olevan omaishoitajan kannattaa

tarkistaa tuen vastaanottamisen vaikutus omaan eläkkeeseen ja verotukseen. Omaishoidon tuesta sopimuksen tehneellä omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kaksi vuorokautta kalenterikuukautta kohti. Omaishoitajalla on kuitenkin oikeus vähintään kolmeen vapaavuorokauteen kuukaudessa, jos hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Omaishoitajan lakisääteisen vapaan aikana hoidettavalle järjestettävistä palveluista saa periä asiakasmaksun. Omaishoitajan vapaan tai muun poissaolon aikainen sijaishoito voidaan järjestää hoidettavan kotiin myös sijaishoitajan ja hyvinvointialueen kanssa tehtävällä toimeksiantosopimuksella.

Palveluasuminen

Hyvinvointialue/sosiaali-toimi

Palveluasuminen tarkoittaa itsenäistä asumista, riittäviä palveluita ja hyvää asumisturvallisuutta ympäri vuorokauden. Siihen kuuluvat asunto, asumiseen liittyvät palvelut ja avustaminen. Vammaispalvelulain perusteella hyvinvointialueen on järjestettävä palveluasuminen henkilölle, joka tarvitsee vammaansa vuoksi toisen henkilön apua päivittäisissä toiminnoissa suorituakseen jatkuvasti tai erityisen runsaasti, eikä kuitenkaan ole jatkuvan laitoshoidon tarpeessa. Palveluasuminen on ns. subjektiivinen oikeus.

Palveluasuminen voidaan järjestää vammaispalvelulain nojalla vaikeavammaiselle henkilölle esimerkiksi omassa kodissa, palveluasumisyksikössä tai palvelutalossa. Omassa kodissa järjestetyn palveluasumisen toteuttamismuotoina voivat olla kotipalvelukäynnit, henkilökohtaisen avun palvelu, omaishoidon tuki, kotisairaanhoidon palvelut, asunnon muutostyöt ja turvahuelinjärjestelyt. Palvelut ovat maksuttomia ja perustuvat yksilölliseen palvelusuunnitelmaan. Palveluja ja tukitoimia tulee järjestää tarpeenmukainen määrä. Mikäli palveluasumispäätös on tehty palvelutaloon, maksaa sosiaali-toimi palvelutalolle avustamisesta ja palveluista kuukausimaksua.

Palveluseteli

Hyvinvointialue

Palvelusetelillä voi hankkia sellaisia sosiaali- ja terveystalouksellisia palveluita, jotka hyvinvointialueen on velvollisuus järjestää asukkaalleen. Hyvinvointialue päättää, ottaako se palvelusetelin käyttöön ja mihin palveluihin se antaa setelin. Jos asiakas tai potilas ei halua käyttää palveluseteliä, hänet on ohjattava muulla tavoin järjestettävien palvelujen piiriin. 1.1.2023 kunnat muodostavat hyvinvointialueen. Kuntien välillä voi olla palvelusetelien käytössä eroja, joita hyvinvointialue tulee yhtenäistämään. Lisätietoa saa tarvittaessa oman hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalouksellista.

Palvelusuunnitelma/Asiakassuunnitelma

Hyvinvointialue

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeudesta velvoittaa sosiaali-toimen viranhaltijan laatimaan yhteistyössä asiakkaan kanssa palvelu-, hoito- tai muun vastaavan suunnitelman, jollei kyseessä ole tilapäinen neuvonta ja ohjaus tai jollei suunnitelman laatiminen muutoin ole ilmeisen tarpeeton. Palvelusuunnitelma on suunnitelma niistä palveluista ja tukitoimista, joita henkilö tarvitsee selviytyäkseen jokapäiväisestä elämästä. Suunnitelman keskeinen tavoite on, että vammaisen henkilön itsemääräämisoikeutta vahvistetaan ja hänen mielipiteensä, toivomuksensa, yksilöllinen avuntarpeensa ja elämäntilanteensa otetaan vahvemmin huomioon palveluja ja tukitoimia suunniteltaessa sekä niistä päätettäessä.

Palvelusuunnitelmasta on käytävä ilmi riittävän yksityiskoh- taisesti vammaisen henkilön yksilöllinen toimintakyky, elämän- tilanne ja palvelutarpeeseen liittyvät seikat, joilla on merkitys- tä palvelujen sisällöstä, järjestämistavasta ja määrästä päätet- täessä. Palvelusuunnitelmaan sisältyy perehtyminen henkilön elämäntilanteeseen sellaisena kuin henkilö sen itse kokee, ku- vaus henkilön palveluista ja tuen tarpeesta nyt ja tulevaisuudes- sa, henkilön itsensä määrittelemät tarpeet ja voimavarat sekä al- lekirjoitukset. Huomioitavaa on, että palvelusuunnitelma ei ole suoranaisesti sellainen asiakirja, jonka perusteella henkilölle syntyisi oikeus vaatia suunnitelmaan sisältyviä palveluja ja tu- kitoimia. Päätökset palveluista tehdään erikseen hakemusten perusteella. Palvelusuunnitelmaan kirjattuja seikkoja ei kuiten- kaan ilman perusteltua syytä voi sivuuttaa päätöksenteossa.

Päivätoiminta

Hyvinvointialue/sosiaalitoimi

Vaikeavammaisten henkilöiden päivätoimintaan katsotaan vammaispalvelulain mukaan kuuluvaksi kodin ulkopuolel- la järjestetty, itsenäisessä elämässä selviytymistä tukeva ja so- siaalista vuorovaikutusta edistävä toiminta. Vaikeavammaise- na pidetään työkyvyttöntä henkilöä, jolla vamman tai sairauden aiheuttaman erittäin vaikean toimintarajoitteen vuoksi ei ole edellytyksiä osallistua sosiaalihuoltolaissa tarkoitettuun työtoi- mintaan, ja jonka toimeentulo perustuu pääosin sairauden tai työkyvyttömyyden perusteella myönnettäviin etuuksiin. Päivä- toimintaa on järjestettävä hyvinvointialueella mahdollisuuk- sien mukaan siten, että vaikeavammaisen henkilö voi niin ha- lutessaan osallistua toimintaan viitenä päivänä viikossa tai tätä harvemmin, jos hän kykenee osallistumaan työtoimintaan osa-aikaisesti tai siihen on muu hänestä johtuva syy.

Sairaus- ja osasairauspäiväraha

Kansaneläkelaitos

Kela korvaa sairauspäivärahalla alle vuoden kestävän työky- vttömyyden aiheuttamaa ansionmenetystä. 16–67-vuotiaalle henkilölle maksetaan työkyvyttömyyden ajalta vahvistetun ve- rotuksen mukaisiin työtuloihin perustuvaa sairauspäivärahaa. Myös alle 68-vuotias eläkkeensaaja, joka tekee työtä eläkkeel- lä ollessaan, voi olla oikeutettu sairauspäivärahaan sairastues- saan. Omavastuuajan jälkeen päivärahaa maksetaan lääkärin- todistuksen perusteella. Omavastuu-aikaa ei ole, jos työkyvyttö- myys alkaa tai jatkuu välittömästi sitä edeltävän kuntoutusra- han tai osasairauspäivärahan jälkeen.

Sairauspäivärahan hakuaika on kaksi kuukautta työkyvyt- tömyyden alkamisesta. Sairauspäivärahaa maksetaan korkein- taan 300 arkipäivältä eli noin vuoden ajan. Kun sairauspäivä- rahaa on maksettu 60 päivää, Kelan tulee selvittää saajan kun- toutustarve. Sairauspäivärahan maksaminen 90 arkipäivän jäl- keen edellyttää työsuhteessa olevilta työterveyslääkärin lau- suntoa jäljellä olevasta työkyvystä sekä työssä jatkamisen mah- dollisuuksista. Kela tiedottaa kuntoutusmahdollisuuksista tai eläkkeen hakemisesta, kun päivärahaa on maksettu 150 arki- päivältä. Työterveyshuolto arvioi tarvittaessa jäljellä olevan työkyvyn myös ennen kuin sairauspäivärahaa on maksettu 150 ja 230 päivää. Kela selvittää kuntoutustarpeen myös ennen kuin sairauspäivärahaa on maksettu 150 ja 230 päivää.

Osasairauspäivärahan tarkoitus on tukea työkyvyttömän henkilön työssä pysymistä ja paluuta työelämään pitkän sai- rausloman jälkeen. Tällöin on mahdollisuus osin työskennel- lä ja osin olla sairauslomalla. Kyseessä on vapaaehtoinen jär- jestely, johon tarvitaan sekä työntekijän että työnantajan suos- tumus. Osa-aikatyöstä sovitaan työterveyslääkärin tai muun

työolosuhteet tuntevan lääkärin arvion perusteella. Osasai- rauspäiväraha on tarkoitettu 16–67 –vuotiaalle kokoaikatyötä tekeväälle työntekijälle tai päätoimiselle yrittäjälle. Määrällisesti osasairauspäiväraha on puolet sairauspäivärahasta. Enimmäis- aika on 150 arkipäivää. Työajan ja palkan tai yrittäjällä työmää- rän tulee vähentyä 40–60 % aiemmasta.

Osasairauspäivärahan saamisen edellytykset muuttuvat ja enimmäisaika pitenee 1.1.2023 alkaen. Kela voi maksaa osasai- rauspäivärahaa, jos henkilö on työkyvytön, mutta pystyy työky- vttömyydestään huolimatta hoitamaan osan työtehtävistään vaarantamatta terveyttään ja toipumistaan. Osasairauspäivära- han edellytyksenä oleva kokoaikatyön määritelmä muuttuu si- ten, että kokoaikatyöllä tarkoitetaan pääsääntöisesti työtä, jos- sa säännöllinen työaika on vähintään 30 tuntia viikossa. Muu- toksen myötä osasairauspäivärahaa voivat saada myös työntekijät, joiden sovittu työaika ei vastaa alan työehtosopimusten mukaista kokoaikaisen työntekijän säännöllistä työaikaa tai työaikalaissa tarkoitettua säännöllistä työaikaa. Uutta kokoai- katyön määritelmää sovelletaan, kun osa-aikainen työskentely on alkanut 1.1.2023 tai sen jälkeen.

Sopeutumista tukeva toiminta ja sopeutumisvalmennus

Lihastautiliitto/kurssitoiminta

Kansaneläkelaitos

Hyvinvointialue/sosiaalitoimi

Lihastautiliitto järjestää kurssitoimintaa läsnäolo- ja verk- kokursseina sekä leiritoimintana eri ikäisille ja eri elämänti- lanteissa oleville lihastautia sairastaville henkilöille sekä hei- dän läheisilleen. Kurssitoiminta on ryhmätoimintaa, jonka ta- voitteenä on vahvistaa lihastautia sairastavia henkilön ja hä- nen läheisensä voimavaroja ja luottamusta sairauden kanssa elämiseen sekä tukea hyvinvointia, jotta oman näköinen arki on mahdollista. Kurssilla asiantuntijoiden antama ammatil- linen tieto ja tuki sekä vertaisten kokemuksellinen tuki yhdis- tyy. Kurssit sisältävät monipuolista toimintaa ja tietoa sekä ko- kemusten vaihtoa vertaisryhmissä.

Lisää tietoa: lihastautiliitto.fi

Kelan järjestämällä sopeutumisvalmennuksella tuetaan vam- maista henkilöä ja hänen perhettään vammasta tai sairaude- sta johtuvassa muuttuneessa elämäntilanteessa. Sen tavoitteena on edistää vammaisen henkilön ja hänen perheensä toimintakykyä ja lisätä voimavaroja. Tärkeänä tavoitteena on myös vertaistuen hyödyntäminen. Sopeutumisvalmennusta rahoit- taa Kela ja sitä toteuttavat mm. vammaisjärjestöt ja kuntoutus- laitokset kurssina, jotka sisältävät ryhmämuotoista toimintaa, keskusteluryhmiä ja asiantuntijaluentoja. Sopeutumisvalmen- nukseen hakemista varten tarvitaan terveydenhuollossa tehty kuntoutussuunnitelma tai lääkärintodistus, jossa kyseistä kun- toutusta on suositeltu.

Vammaispalvelulain mukaiseen sopeutumisvalmennuk- seen kuuluu neuvonta, ohjaus ja valmennus vammaisen hen- kilön ja hänen lähiyhteisönsä sosiaalisen toimintakyvyn edis- tämiseksi. Sopeutumisvalmennuksen tarkoituksena on opetel- la elämään vamman tai sairauden kanssa arjessa ja löytää rat- kaisuja erilaisiin käytännön haasteisiin. Sopeutumisvalmen- nukseen sisältöä ei vammaispalvelulainsäädännössä ole tarkem- min yksilöity. Tavoite on kuitenkin aina sosiaalisen toimintaky- vyn edistäminen. Sopeutumisvalmennuksen yksilö- tai perhe- kohtaisia muotoja voivat olla mm. kommunikaation edistämis- tä koskeva opetus. Sopeutumisvalmennus on määrärahasidon- nainen palvelu.

Sosiaalihuoltopalveluja itse maksaen

Verotoimisto/yksityiset palveluntuottajat

Verotoimiston mukaan kotipalvelujen ja niiden tukipalvelujen myynti voi olla arvonlisäverotonta, jos palvelut myydään sosiaalihuollon tarpeessa olevalle henkilölle osana sosiaalihuoltopalveluja. Myös yksityiset palveluntuottajat voivat myydä sosiaalihuoltopalveluja arvonlisäverottomasti, mutta vain, jos toiminta on sosiaaliviranomaisten valvoma. Sosiaalihuollolla tarkoitetaan toimintaa, jonka tarkoituksena on vammaisten henkilöiden huolenpito esimerkiksi kotipalveluna ja muut vammaisten palvelut ja tukitoimet. Kotipalveluilla tarkoitetaan tavanomaiseen elämään liittyviä toimia tai niissä avustamista kuten henkilökohtaista hoivaa ja huolenpitoa. Tukipalveluilla tarkoitetaan esimerkiksi ateriapalveluita, vaatehuoltoa, siivousta, kylvetystä ja saattajapalveluja sekä sosiaalista kanssakäymistä edistäviä palveluja.

Sosiaalihuollon palveluja voi tarvittaessa ostaa arvonlisäverottomasti yksityiseltä palveluntuottajalta seuraavin edellytyksin:

- palveluntuottajan toimintaa valvoo sosiaaliviranomainen
- palveluntuottaja tai hyvinvointialueen sosiaaliviranomainen on tehnyt palvelusuunnitelman yhteistyössä asiakkaan kanssa
- palveluntuottaja on tehnyt asiakkaan kanssa kirjallisen sopimuksen, jossa sovitaan sosiaalihuoltopalvelusta, ellei sosiaalihuolto perustu viranomaisen tekemään päätökseen
- palveluntuottajalla on vastuuhenkilö, joka vastaa palvelujen laadusta
- palveluntuottajalla on omavalvontasuunnitelma

Lisää tietoa: vero.fi, hyvinvointialue ja alueelliset palveluntuottajat

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut

Hyvinvointialue

Maksukatto

Maksukyvyn huomioon ottaminen

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksu voi olla tasasuuruinen (esimerkiksi terveyskeskusmaksu), jolloin siihen eivät vaikuta asiakkaan tulot, tai määräytyä asiakkaan maksukyvyn mukaan (esimerkiksi pitkäaikaisen laitoshoidon maksu). Laki määrittää asiakasmaksujen rajat, joissa hyvinvointialueet päättävät niiden suuruuden. Asiakasmaksuissa on alueellisia eroja.

Terveydenhuollon asiakasmaksuissa on maksukatto, 692 € vuodessa. Alle 18-vuotiaiden käyttämistä palveluista perityt maksut lasketaan yhteen hänen huoltajansa maksujen kanssa. Kun maksukatto ylittyy, palvelut ovat maksuttomia kaikille niille henkilöille, joiden maksut ovat yhdessä kerryttäneet maksukattoa. Ainoastaan lyhytaikaisesta laitoshoidosta ja -palvelusta voidaan 18 vuotta täyttäneeltä periä ns. ylläpitomaksua myös maksukaton täyttymisen jälkeen. Maksukattoa kerryttävät myös ostopalveluina tuotetut palvelut, jos ne kuuluvat hyvinvointialueen järjestämisvastuulle.

Maksukattoon lasketaan mukaan:

- terveyskeskuksen avosairaanhoidon lääkäripalvelujen maksut
- fysioterapiamaksut
- sarjahoidon maksut
- sairaalan poliklinikkamaksut
- päiväkirurgian maksut
- lyhytaikaisen laitoshoidon ja laitospalvelun maksut terveydenhuollon ja sosiaalihuollon laitoksissa
- yö- ja päivähoidon maksut
- kuntoutushoidon maksut
- suun terveydenhuollon käynti- ja toimenpidemaksut (ham-

masteknisiä kuluja, kuten proteeseista, purentakiskoista, oikomiskojeista ja uniapneakiskoista aiheutuvia kuluja lukuun ottamatta)

- tilapäisen kotisairaanhoidon ja kotisairaalan maksut
- terapioiden perityt maksut
- toimeentulotuella maksetut maksut.

Lääkekustannuksilla on oma kalenterivuositainen kattonsa, joka on 592,16 € vuonna 2023. Kelan matkakorvausten vuosiomavastuu on 300 € vuonna 2023.

Asiakasmaksulain (11§) mukaan hyvinvointialueen tulee jättää maksu perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin yksittäiseltä asiakkaalta periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista. Ota yhteyttä palveluun, jonka maksusta haet alennusta tai vapautusta. Koska vapautus perustuu maksukyvyyn esteisiin, on siitä toimitettava tarvittavat tositteet. Hyvinvointialueen verkkosivustolla saattaa olla ohjeistus hakeutumisen tekemiseen. Tämä ei koske terveydenhuollon tasasuuruksia maksuja, kuten terveyskeskusikäntimaksu tai hampaanhoidon maksut. Niistä ei voi hakea alennusta, mutta tietyt asiakasryhmät on laissa vapautettu maksuista. Erikoissairaanhoidossa pitkäaikaisen laitoshoidon maksussa otetaan huomioon potilaan ja perheen maksukyky. Sen huomioimiseksi tulee ottaa yhteyttä sairaalaan, jossa on ollut hoidossa. Sen sijaan poliklinikkamaksut ja lyhytaikainen laitoshoido eivät kuulu pykälän piiriin. Pykälä koskee myös sosiaalihuollon asiakasmaksuja.

Taloudellinen tuki hankintoihin

Hyvinvointialue/sosiaalitoimi

Sosiaalitoimi voi myöntää vammaispalvelulain määrärahasidonnaisena palveluna taloudellista tukea välttämättömiin päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseksi tarvittaviin välineisiin, koneisiin ja laitteisiin. Tuki on 50 % hankintakustannuksista. Vakioimalliseen välineeseen, koneeseen tai laitteeseen tehdyt vamman edellyttämät välttämättömät muutostyöt korvataan kuitenkin kokonaan. Hankittavan välineen tai laitteen on helppotettava vammaisen henkilön arkiselviytymistä.

Työkyvyttömyyseläkkeet

Työeläkelaitokset/osa- ja työkyvyttömyyseläke

Kansaneläkelaitos/työkyvyttömyyseläke

Kansaneläkelaitos/lapsikorotus

Työkyvyttömyyseläkettä voi saada, jos työkyky on heikentynyt sairauden tai vamman vuoksi vähintään vuoden. Alle vuoden kestäväväan työkyvyttömyyteen voi hakea Kelan sairauspäivärahaa. Alle 20-vuotiaalle nuoren kuntoutusraha on eläkkeeseen nähden ensisijainen. Työkyvyttömyyseläkkeen ohessa voi tehdä rajoitetusti ansiotyötä. Tarkka määrä kannattaa tarkistaa omalta työeläkelaitokselta. Osatyökyvyttömyyseläke antaa mahdollisuuden pidentää työuraa työkyvyn heikkenemisestä huolimatta. Osatyökyvyttömyyseläkkeen myöntämisen edellytyksenä on, että työkyky on osittain heikentynyt. Sitä maksetaan työeläkejärjestelmän mukaan. Osatyökyvyttömyyseläke voidaan myöntää toistaiseksi tai määräaikaisena, ns. osakuntoutustukena. Eläkkeen lisäksi tehty osa-aikatyö kartuttaa tulevaa vanhuuseläkettä.

Vuonna 2023 työkyvyttömyyseläkkeen saaja voi ansaita aikaisempaa enemmän, 922,42 €/kk ilman, että työkyvyttömyyseläke täytyy jättää lepäämään (kts. myös Koulunkäynnin, opiskelun ja työnteon tuet/Eläkkeen lepäämään jättäminen). Kela myöntää eläkkeen saajille alle 16-vuotiaasta lapsesta lapsikorotuksen (24,48 €/kk). Lapsikorotus on haettava erillisellä hakemuksella.

Vammaisten tulkkauspalvelu

Kansaneläkelaitos

Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta edellyttää, että kuulovammaiselle, kuulonäkövammaiselle tai puhevammaiselle henkilölle on järjestettävä tarpeen mukaista tulkkausta työssä käymiseen, opiskeluun, asiointiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja harrastamiseen tai virkistykseen. Tulkkauspalvelun käytön edellytyksenä on, että henkilö pystyy ilmaisemaan itseään tulkkauksen avulla ja käyttää jotain toimivaa kommunikointimenetelmää. Tulkkauspalvelu on subjektiivinen oikeus.

Kuulo- tai puhevammaisella henkilöllä on oikeus saada tulkkausta 180 tuntia vuodessa ja kuulonäkövammaisella henkilöllä 360 tuntia vuodessa. Palvelun käyttö on maksutonta. Jos tulkkausta tarvitaan edellä mainittuja määriä enemmän, on mahdollista hakea lisätunteja. Oikeutta tulkkauspalveluun haetaan Kelasta.

Vammaistuki 16 vuotta täyttäneelle

Kansaneläkelaitos

16 vuotta täyttäneen vammaistukea maksetaan jokapäiväisessä elämässä, työssä ja opiskelussa selviytymiseksi. Vammaistuki on taloudellinen korvaus, kun sairaus tai vamma aiheuttaa haittaa, avuntarvetta, palvelujen tarvetta ja erityiskustannuksia. Toimintakyvyn tulee olla heikentynyt vähintään vuoden ajan. Sen katsotaan heikentyneen, jos sairaus tai vamma heikentää hakijan kykyä huolehtia itsestään, selviytyä kodinhoitotoista ja työ- ja opiskelutehtävistään. Pelkästään kotitaloustöiden ja asiointin avuntarpeeseen vammaistukea ei myönnetä.

Vammaistukea ei voi saada, jos saa vanhuuseläkettä, varhennettua vanhuuseläkettä, täyttä työkyvyttömyyseläkettä tai kuntoutustukea. Vammaistukea voidaan maksaa myös jatkuvassa julkisessa laitoshoidossa olevalle henkilölle. Vammaistuki on verotonta tuloa. Vammaistukea hakiessa tarvitaan lääkärinlausunto. Hakemuksessa on tärkeää tuoda myös itse esiin sairauden aiheuttamat haitat ja avuntarpeet päivittäisessä elämässä. Vuonna 2023 tuen määrät ovat: perustuki 102,85 €, korotettu tuki 240 € ja ylin tuki 465,38 € kuukaudessa.

Lisää tietoa: [kela.fi](#)

Vapautus ajoneuvoveron perusverosta

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom

Vapautus ajoneuvoveron perusverosta vammaisuuden perusteella voidaan myöntää henkilölle

- jolle on myönnetty liikkumisesteisen pysäköintitunnus
- joka kuljettaa edellä mainitun pysäköintitunnuksen saanutta henkilöä
- jolle on myönnetty autoveron palautus autoverolain perusteella tai vapautus oman tai perheenjäsenen sairauden, vian tai vamman aiheuttaman haitan vuoksi

Vapautusta ajoneuvoverosta voi hakea samalla kun hakee liikkumisesteisen pysäköintitunnusta Traficomilta (vrt. Liikkumisesteisen pysäköintitunnus).

Lisää tietoa: [traficom.fi](#)

Veronmaksukyvyyn alentumisvähennys

Verovirasto

Jos veronmaksukyky on esimerkiksi sairauden, työttömyyden tai muun erityisen syyn takia alentunut, voi anoa veronmaksukyvyyn alentumisvähennystä. Vähennys voi olla enintään 1400 €. Vähennyksen määrä arvioidaan henkilön ja hänen perheensä

kokonaistilanteen mukaisesti. Harkintaan vaikuttavat sekä verovuoden ansiotulot että muu varallisuus. Vähennys on harkinnanvarainen, vaikka edellytykset täyttyisivätkin. Yksinomaan suurten sairauskulujen perusteella veronmaksukyvyyn alentumisvähennys voidaan myöntää, jos verovollisen ja hänen perheensä yhteenlasketujen sairauskustannusten määrä verovuonna on vähintään 700 € ja samalla 10 % vähennystä pyytävän verovollisen puhtaiden ansio- ja pääomatulojen yhteismäärästä.

Lisää tietoa: [vero.fi](#)

Vertaistuki

Lihastautiyhdistykset

Lihastautiliiton jäseninä olevat lihastautiyhdistykset järjestävät vertaistukitoimintaa eri puolilla Suomea. Monissa jäsenyhdistyksissä on myös vertaistukihenkilöitä. Lisätietoja vertaistukitoiminnasta löytyy Lihastautiliiton sekä jäsenyhdistysten verkkosivuilta. Vuoden 2023 aikana Lihastautiliitto järjestää uusien vertaistukihenkilöiden koulutuksen.

Yksityisen sairaanhoidon Kela-korvaukset

Kansaneläkelaitos

Kela-korvaukset muuttuivat 1.1.2023 alkaen siten, että valtaosa yksityislääkärin määräämien tutkimusten ja hoidon kustannuksien korvauksista poistuu. Yksityislääkärin vastaanotokäynneistä voi edelleen saada Kela-korvausta. Jatkossa kaikista yleis- ja erikoislääkärien vastaanotokäynneistä saa samansuuruisen korvauksen, joka on 8 €. Korvauksien poistuminen vaikuttaa myös asiakkaan oikeuteen saada korvausta matkasta, jonka hän tekee yksityiseen sairaanhoitoon. Kela korvaa asiakkaan matkoja yksityiseen sairaanhoitoon vain, jos siellä annettu hoito on Kela-korvattavaa.

Lisää tietoa: [kela.fi](#)

Koulunkäynnin, opiskelun ja työnteon tuet

Ammatillinen kuntoutus

Kansaneläkelaitos TE-toimisto

Työeläkelaitos

Ammatillisen kuntoutuksen tavoitteena on parantaa ja ylläpitää kuntoutujan työkykyä, edistää työelämässä selviytymistä, tukea työelämään pääsyä tai sinne palaamista sekä myöhentää tai jopa ehkäistä työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistä. Kela järjestää henkilön työ- ja ansiokyvyn tukemiseksi, parantamiseksi tai työkyvyttömyyden ehkäisemiseksi tarkoitukseenmukaista ammatillista kuntoutusta, jos sairaus tai vamma on aiheuttanut tai sen arvioidaan aiheuttavan lähivuosina työ- tai opiskelukyvyyn ja ansiomahdollisuuksien olennaisen heikentymisen. Ammatillisena kuntoutuksena Kela järjestää mm. ammatillisia kuntoutuspalveluita, koulutuskokeiluja, koulutusta, ammatillisia kuntoutuskursseja, elinkeinotukea yrittäjälle, apuvälineitä sekä työllistymistä edistävää ammatillista kuntoutusta. Vaihtoehtoja on siis muutaman päivän ammatillisen kuntoutustarpeen arvioinnista aina monivuotiseen koulutukseen.

16–29 -vuotiaille tarkoitettuna Nuoren ammatillisen kuntoutuksen tavoitteena on auttaa nuorta suunnittelemaan omaa tulevaisuuttaan ja löytämään suuntaa opiskelu- ja työelämään. Nuorilta ei tarvita ammatilliseen kuntoutukseen hakiessa lääkärinlausuntoa osassa ammatillisen kuntoutuksen palveluja,

joten kynnys hakea kuntoutusta on näissä tilanteissa matala. Nämä kuntoutusmuodot voivat sopia esimerkiksi silloin, kun sopivaa opiskelualaa tai työpaikkaa ei ole löytynyt, opinnot ovat keskeytyneet tai ovat vaarassa keskeytyä tai nuorella on muuten tarve saada tulevaisuuden suunnitteluun.

Myös **TE-toimistot** **kuntouttavat** asiakkaitaan, jotka tarvitsevat sellaisia työhön liittyviä ratkaisuja, joissa asiakkaan terveydentila otetaan huomioon (esimerkiksi työkokeilu ja työhönvalmennus). TE-toimiston työkykykoordinaattori auttaa, jos jokin vamma tai sairaus heikentää työ- ja toimintakykyä. Hänen kanssaan voi selvittää työ- ja koulutusmahdollisuuksia, joissa mahdolliset rajoitukset on otettu huomioon. **Työeläkelaitoksilla** on päävastuu vakiintuneesti työelämässä olevien henkilöiden ammatillisesta kuntoutuksesta. Työeläkekuntoutus edellyttää työkyvyttömyyden uhkaa, jolloin sairauden, vian tai vamman arvioidaan kehittyvän niin, että ilman kuntoutustoimenpiteitä yksilö joutuu todennäköisesti työkyvyttömyyseläkkeelle lähivuosina. Työeläkelaitoksen kuntoutusmuotoja ovat työkokeilut ja valmennukset, koulutukset ja elinkeinotuki yrittäjälle. Työterveyshuolto on avainasemassa työikäisten kuntoutukseen ohjaamisessa.

Ammatinvalinta ja uraohjaus

TE-toimisto

Lihastautiliiton urasuunnittelija

Hakeutuessaan koulutukseen ja työelämään lihastautia sairastava nuori hyötyy huolellisesta ammatinvalinnanohjauksesta. Työelämässä mukana olevalle ammatinvalinnanohjaus on ajankohtainen uudelleen koulutusta mietittäessä. TE-toimisto järjestää ammatinvalinnanohjausta, eikä palvelun käyttäminen edellytä asiakkuutta TE-toimistossa. Lihastautiliitto järjestää yksilöllistä uraohjausta sekä aiheeseen liittyviä koulutuksia lihastautia sairastavalle, hänen lähipiirilleen ja ammattihenkilöstölle.

Apuvälineet

Kansaneläkelaitos

Opetustoimi

TE-toimisto

Vammaisten koulutuksen ja työllistymisen tuki ry

Kela voi myöntää ammatillisena kuntoutuksena apuvälineitä työssä tai opinnoissa selviytymiseksi, mikäli sairaus tai vamma näitä apuvälineitä edellyttää. Tällaisia vaativia apuvälineitä ovat esim. lukutelevisio sekä tietyt it-laitteistot. Apuvälineitä voidaan myöntää aikaisintaan peruskoulun 7. luokalta alkaen ja opiskelujen tulee tähdätä ammatillisiin opintoihin ja työelämään pääsyyn. Kela voi korvata myös huollosta, korjauksesta ja käytön opastuksesta syntyviä kustannuksia.

Perusopetuslain perusteella vammaisella ja muulla erityistä tukea tarvitsevalle oppilaalla on oikeus saada opetustoimen kautta maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät koulu- ja luokkakohtaiset apuvälineet. Tällaisia apuvälineitä ovat esim. erityispulpetit, hissit tai luiskat. Myös liikuntatunnilla tarvitaan välineitä, jotka mahdollistavat lapsen ja nuoren osallistumisen opetukseen. Välineitä voi myös vuokrata (valineet.fi). Koulussa tarvittavien apuvälineiden kartoitus on hyvä tehdä jo esikoulussa ennen ensimmäiselle luokalle siirtymistä.

TE-toimisto voi määrärahojensa puitteissa myöntää työnantajalle työolosuhteiden järjestelytukea työhön palkattavalle tai jo työssä olevalle henkilölle. Tuella korvataan työkoneita, -välineitä tai -menetelmiä sekä työpaikan ulkoisiin olosuhteisiin tehtäviä muutoksia, jotka ovat välttämättömiä vammasta tai sairaudesta aiheutuvan haitan poistamiseksi tai vähentämiseksi. Järjestelytuella voidaan korvata myös toisen työntekijän antama tilapäinen apu henkilön työssä selviytymisen parantamiseksi.

Vammaisten henkilöiden koulutuksen ja työllistymisen tuki ry:n **tukilinja.fi** kautta on mahdollista hakea ns. tukilinja-apurahaa, mikäli apuvälinettä ei ole myönnetty taholta, jolta sitä on ensisijaisesti haettava (esimerkiksi Kela, opetustoimi). Tukitoiminnan ensisijaisena tavoitteena on edistää vammaisten ja osatyökykyisten henkilöiden ammatillista kouluttautumista, ammatillista kuntoutumista ja sijoittumista työelämään. Tätä tavoitetta tuetaan myös edistämällä niiden lasten ja nuorten oppimisvalmiuksia, joiden koulutyötä vamma tai pitkäaikais-sairaus haittaa. Myös pienyrittäjiä tai ammattimaista harrastamista voidaan tukea apurahan turvin.

Eläkkeen lepäämään jättäminen

Kansaneläkelaitos

Työeläkelaitokset

Työeläkelain ja kansaneläkelain mukaisella osatyökyvyttömyyseläkkeellä ja työkyvyttömyyseläkkeellä olevat henkilöt voivat jättää eläkkeen lepäämään, joka antaa mahdollisuuden kokeilla työntekoa ilman riskiä eläkkeen menettämisestä. Jos henkilön työansiot ylittävät ansaintarajat, hänen työkyvyttömyyseläkkeensä maksaminen keskeytetään, ja eläke jää lepäämään vähintään kolmeksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksi vuodeksi. Työkyvyttömyyseläkkeen voi jättää uudelleen lepäämään, kun se on ollut maksussa yhden kuukauden. Työkyvyttömyyseläketä aletaan maksaa uudelleen, kun eläkkeensaaja on ilmoittanut eläkelaitokselle tai Kelalle, että hänen työskentelynsä on päätynyt tai hänen työansionsa ovat vähentyneet enintään ansaintarajan suuruiseksi. Jos ilmoitusta ei tehdä kahden vuoden kuluessa eläkkeen lepäämään jättämisestä, eläke lakkautetaan. Eläkkeen lepäämään jättämisen vaikutukset muihin Kelan tuikiin kannattaa tarkistaa Kelan toimistosta.

Koulunkäynnin ja opiskelun tuki

Opetustoimi

Hyvinvointialue/sosiaalitoimi

Kansaneläkelaitos/ammattillinen kuntoutus

Perusopetuslaissa määritellään oppilaan oikeus opiskella omassa lähikoulussaan ja saada ikätasonsa ja edellytystensä mukaisesta opetusta. Jokaisella perusopetuksen oppilaalla on oikeus saada opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetus- ja oppilashuoltopalvelut sekä erityiset apuvälineet. Opetustoimi vastaa koulu- ja luokkakohtaisista apuväline- ja avustajapalveluista, joita ovat esim. erityispulpetti, hissi ja luiskat sekä koulunkäynninohjaaja.

Perusopetusta tai esiopetusta saavalla oppilaalla on oikeus maksuttomaan koulukuljetukseen, mikäli matka kotiin ja koulun välillä on pidempi kuin viisi kilometriä tai se katsotaan liian vaaralliseksi, vaikeaksi tai rasittavaksi oppilaan ikä, vamma tai muut olosuhteet huomioiden. Oppilas voi vaihtoehtoisesti saada myös riittävää avustusta kuljettamiseen tai saattamiseen. Erityiskuljetus (taksikuljetus) perustuu aina opetustoimen kuljetuspäätökseen. Taksikuljetukset ovat pääsääntöisesti yhteiskuljetuksia. Henkilökohtainen kuljetus voidaan myöntää vain lääkärintodistuksen perusteella. Erityiskuljetus myönnetään yleensä oppilaille, jotka eivät asiantuntijalausannon mukaan selviydy koulumatkastaan julkisilla liikennevälineillä.

Opetuksen yhteydessä annettavaa, lyhytaikaista tukea vahvemmat tukimuodot ovat tehostettu tuki ja erityinen tuki. Tehostettuun tukeen kuuluvat tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus, oppilashuollollinen tuki ja erilaiset pedagogiset ratkaisut. Vammaisten ja muiden erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen yhteydessä annettavat kuntoutus- ja tukipalvelut ovat kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon vastuulla. Erityistä tukea ja sen

osana erityisopetusta järjestetään, kun oppilasta ei voida riittävästi tukea tehostetulla tuella. Jokaiselle erityisopetukseen otetulle tai siirretylle oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Tämä tai henkilökohtainen oppimissuunnitelma voidaan laatia, mikäli oppilaalla on jokin erityisen tuen tarve. Koulutoimeen kannattaa ottaa yhteyttä hyvissä ajoin ennen koulun alkua suunnitelman laatimiseksi. Suunnitelma tehdään työryhmässä, johon kuuluvat oppilas, hänen huoltajansa, opetustoimen edustajat ja lasta hoitavat asiantuntijat. Suunnittelussa tulisi huomioida myös koulutyöhön kuuluvat erityistilanteet kuten leirikoulu ja retket. Opetushallitus on ottanut kannan, että tällaisiin tilanteisiin tarvittavat tilapäiset avustajat tulisi myös järjestää opetustoimen maksamana.

Koulutuskokeilu

Kansaneläkelaitos

Koulutuskokeilu on tarkoitettu henkilölle, jolla on sairauden tai vamman vuoksi erityisiä vaikeuksia koulutusalain valinnassa. Koulutuskokeilulla voidaan selvittää koulutusmahdollisuuksia ja tutustua kouluelämään. Sen avulla saa kuvan koulutuksen ja kyseisen ammattialan vaatimuksista. Koulutuskokeilut toteutetaan oppilaitoksessa. Koulutuskokeilu kestää enintään 10 päivää ja on asiakkaalle maksutonta.

Nuorisotakuu

Ohjaamo

TE-toimisto

Nuorisotakuu tarkoittaa, että TE-palvelut tarjoavat alle 25-vuotiaille sekä alle 30-vuotiaille vastavalmistuneille nuorille palvelua tai toimenpidettä viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun työnhaku on alkanut. Palvelu parantaa nuoren mahdollisuuksia selviytyä työmarkkinoilla ja löytää työpaikka. Palvelu edistää myös sijoittumista koulutukseen sekä estää syrjäytymistä.

Ohjaamo on alle 30-vuotiaiden nuorten matalan kynnyksen palvelupaikka, joka toimii valtakunnallisesti. Ohjaamoissa työskentelee mm. uraohjaajia, palveluohjaajia ja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia. Toiminta on maksutonta.

Lisää tietoa: ohjaamot.fi

Palkkatuki

TE-toimisto

Työllisyyden kuntakokeilu

TE-toimisto tai työllisyyden kuntakokeilu voi myöntää työnantajalle palkkatukea työntekijän palkkauskustannuksiin. Palkkatukea voidaan myöntää silloin, kun palkattavan henkilön mahdollisuudet saada työtä esimerkiksi vamman tai sairauden takia ovat heikentyneet. Palkkatuki on aina harkinnanvarainen ja se perustuu työttömän työnhakijan tarpeisiin. Palkkatukea voidaan myöntää määräajaiseen tai toistaiseksi voimassa olevaan työsuhteeseen sekä osa-aikaiseen työsuhteeseen sekä myös oppisopimuskoulutukseen. Työsuhde voi alkaa vasta sen jälkeen, kun TE-toimisto on myöntänyt palkkatuen työnantajalle. Kun työnhakijalla on palkkatukikortti, se tarkoittaa, että TE-toimisto tai kuntakokeilu on tarkistanut mahdollisuuden myöntää hänen palkkaamiseensa palkkatukea, jos työnantaja ja työsuhdetta koskevat edellytykset täyttyvät.

Työttömyysturva

Kansaneläkelaitos

Työttömyyskassat

Työmarkkinatori

Kelan maksama työttömyysetuus on 37,21 €/pv viitenä päivänä viikossa. Työttömyysturvan omavastuuajaksi on viisi päivää. Jos

olet oikeutettu työttömyysetuuteen, sinun on mahdollista opiskella lyhytkestoisia eli enintään kuuden kuukauden opintoja työttömyysetuudella. Työttömyysetuudella voi opiskella puoli vuotta, jos olet vähintään 25-vuotias ja opinnot antavat ammatillisia valmiuksia tai tukevat yritystoimintaa. Opintojen tulee edistää työllistymistä, eikä lakia voi soveltaa esimerkiksi selkeästi harrastusluonteisiin opintoihin tai yli kuusi kuukautta kestäviin opintoihin. Sivutoiminen opiskelu työttömyysetuudella on mahdollista, jos olet oikeutettu työttömyysetuuteen. Sinun tulee siis esimerkiksi olla työnhakijana TE-palveluissa sekä valmis hakemaan ja vastaanottamaan kokoajatyötä opintojen aikana. Kaikista opinnoista tulee jatkossakin ilmoittaa etukäteen TE-toimiston tai kuntakokeilun asiantuntijalle, joka tekee niistä tarvittaessa selvityksen. Valtakunnalliset TE-palvelut sekä työelämään liittyvät tietosisällöt ja palvelut löytyvät nykyisin Työmarkkinatorilta.

Lisää tietoa: tyomarkkinatori.fi.

Vamman tai sairauden vaikutus työllistymiseen

TE-toimisto

Kuntakokeilut

Kun vamma tai sairaus on osa elämääsi, saatat tarvita työhösi muutoksia tai erityisiä järjestelyjä. TE-toimisto tai kuntakokeilu antaa tietoa mahdollisuuksista saada työtä ja säilyttää työpaikka vammasta tai sairaudesta huolimatta. Jos olet **työllisyyden kuntakokeilun** asiakas, ole yhteydessä kotikuntaasi, kun haluat selvittää vamman tai sairauden vaikutuksen työllistymiseesi. Kotikunta tekee arvion työ- ja toimintakyvystäsi ja sen vaikutuksista tarjottaviin työllistymistä edistäviin palveluihin ja kertoo myös kuntoutusmahdollisuuksista. **TE-palveluiden** asiakkaana voi saada TE-toimistosta tai kuntakokeilusta todistuksen merkinnästä TE-palveluiden asiakasrekisteriin työnhakijana. Todistuksen tarkoituksena on helpottaa osatyökykyisen työnhakijan työllistymistä suurtyönantajille.

Lisää tietoa: tyomarkkinatori.fi

Pitkäaikaissairaana/vammaisen lapsen perheen tuet

Lukuun 3 on koottu lapsen elämään liittyviä erityisiä näkökulmia, mutta lapsille kuuluvat monet samat palvelut ja etuudet kuin muillekin pitkäaikaissairaille tai vammaisille henkilöille. Sen vuoksi kannattaa katsoa myös luku 1. Pitkäaikaissairaana tai vammaisen ihmisen palveluja ja etuuksia, jossa on lueteltuna kaiken ikäisiä koskevia palveluja ja etuuksia.

Alle 16-vuotiaan vammaistuki

Kansaneläkelaitos

Oikeus alle 16-vuotiaan vammaistukeen on lapsella, jonka sairauteen, vikaan tai vammaan liittyvästä hoidosta, huolenpidosta ja kuntoutuksesta aiheutuu vähintään kuuden kuukauden ajan tavanomaista suurempaa räsitystä ja sidonnaisuutta verrattuna vastaavan ikäiseen terveeseen lapseen. Tuki myönnetään yleensä määräajaksi.

Tuki on kolmiportainen:

- Perusvammaistukea voi saada, jos lapsen vammasta tai sairaudesta aiheutuva hoidontarve on viikoittaista.
- Korotettua vammaistukea voi saada, jos lapsen vammasta tai sairaudesta aiheutuva hoidontarve on vaativaa tai

päivittäin aikaa vievää.

- Ylintä vammaistukea voi saada, jos lapsen vammasta tai sairaudesta aiheutuva hoito on ympärivuorokautista.

Vuonna 2023 perustuki on 102,85 €, korotettu tuki 240 € ja ylin tuki 465,38 € kuukaudessa. Kela on määritellyt asiantuntijalääkäreiden kanssa alle 16-vuotiaan vammaistuen saamiseen liittyen myös sairausryhmäkohtaisia ohjeita. Näiden ohjeiden tavoitteena on tuoda esille joissakin sairauksissa erityisesti huomioitavia seikkoja, kun arvioidaan lapsen hoidosta, huolenpidosta ja kuntoutuksesta aiheutuvaa räsitusta ja sidonnaisuutta.

Lisää tietoa: kela.fi/kelan-etuusohjeet_ohjeet-etuuksittain

Apuvälineet

Hyvinvointialue

Erityisesti pitkäaikaissairaahan lapsen perheessä voi olla tarvetta lapsen hoitoon tarkoitetuille apuvälineille ja lapsen kasvaessa itsenäisen toimintakyvyn kehittymistä tukeville apuvälineille (Kts. Pitkäaikaissairaahan/vammaisen ihmisen palveluja ja etuuksia).

Erityishoitoraha

Kansaneläkelaitos

Erityishoitoraha on korvaus ansionmenetyksestä tilanteessa, jossa alle 16-vuotiaan sairaan tai vammaisen lapsen huoltaja ei voi tehdä työtään, koska hän osallistuu lapsensa hoitoon tai kuntoutukseen. Lapsen ikä, hoitopaikka, sairauden vaikeus ja hoidon vaihe vaikuttavat erityishoitorahan myöntämiseen. Erityishoitorahaa varten tarvitaan D-lääkärintodistus, jossa todetaan lapsen sairaus ja huoltajan hoitoon osallistumisen tarpeellisuus. Erityishoitoraha on verollista tuloa ja määräytyy sairauspäivärahan tavoin hakijan vuosituloista. Sitä maksetaan saman sairauden perusteella yleensä enintään 60 arkipäivältä lasta kohden, mutta tämä enimmäisaika lasketaan erikseen sairaalahoidon ja kotihoidon ajalta. Aikaa voidaan jatkaa vielä 30 lisäpäivällä, jos hoitava lääkäri arvioi siihen olevan erityistä tarvetta.

Lisää tietoa: kela.fi/erityishoitoraha

Henkilökohtainen apu

Hyvinvointialue/sosiaalitoimi

Vaikeavammaisen lapsen tarve ns. vammaispalvelulain mukaiseen henkilökohtaiseen apuun arvioidaan suhteessa muihin vastaavan ikäisiin lapsiin. Jos lapsi ei vammaan tai pitkäaikaissairauden aiheuttaman toimintarajoitteen vuoksi kykene ilman apua tekemään asioita, hänelle voidaan myöntää henkilökohtaista apua. Henkilökohtainen apu ei voi muodostua pelkästä hoivasta, hoidosta tai valvonnasta, mutta se voi sisältää myös niitä. Henkilökohtaisen avun merkitys lisääntyy lapsen kasvaessa, koska sillä voidaan tukea lapsen itsenäistymistä ja osallisuutta. Perusopetuksessa vammaisen lapsen avun järjestäminen on opetus-toimen vastuulla, mutta vapaa-ajan toimintoihin voi hakea henkilökohtaista apua sosiaalitoimesta. Henkilökohtaisen avun tarve tulee arvioida säännöllisesti lapsen kasvaessa ja kehittyessä.

Henkilökohtaisen avun järjestäminen edellyttää, että vammaisen itse, myös lapsi, pystyy määrittelemään avun tarpeensa eli sen, mihin asioihin ja toimintoihin tarvitsee henkilökohtaista apua. Läheisten asiantuntemuksella on tarvetta arvioidessa merkitystä, mutta avun toteuttaminen ei voi olla kokonaan toisen henkilön mielipiteen varassa. Lihastautiliitto on ollut Vammaisfoorumia kautta laatimassa Vammaisfoorumia ja Kuntaliiton Ohjetta lapsen henkilökohtaisesta avusta.

Lisää tietoa: vammaisfoorumi.fi/ohje-lapsen-henkilökohtaisesta-avusta/

Kuljetuspalvelut

Hyvinvointialue/sosiaalitoimi

Vaikeavammaiselle lapselle, jolle on kohtuuttoman vaikea käyttää julkista liikennettä, voi olla tarve hakea ns. vammaispalvelulain mukaista kuljetuspalvelua. Samoin kuin henkilökohtaisen avun osalta, kuljetuspalveluiden avulla voidaan tukea lapsen ja nuoren omatoimisuutta, itsenäistymistä ja osallisuutta (Kts. Pitkäaikaissairaahan/vammaisen ihmisen palveluja ja etuuksia).

Liikkumisesteisen pysäköintitunnus

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom

Liikkumisesteisen pysäköintitunnusta voidaan hakea lapsen vammaisuuden perusteella autolle, jossa luvanhaltija eli lapsi on itse kuljettavana (Kts. Pitkäaikaissairaahan/vammaisen ihmisen palveluja ja etuuksia).

Lääkinnällinen kuntoutus

Kansaneläkelaitos

Hyvinvointialue/terveydenhuolto

Kela järjestää sopeutumisvalmennuskursseja, joissa lapsi ja hänen perheenjäsenensä tai muut läheisensä voivat saada tukea sairastumisen tai vammautumisen aiheuttamaan elämäntilanteeseen. Lapsella voi olla oikeus vaativaan lääkinälliseen kuntoutukseen, jos sairaus tai vamma aiheuttaa huomattavia vaikeuksia arjen toimissa, kuten hankaloittaa osallistumista päiväkodissa tai koulussa (Kts. Pitkäaikaissairaahan/vammaisen ihmisen palveluja ja etuuksia).

Matkakorvaukset

Kansaneläkelaitos/Kela-taksi

Kansaneläkelaitos/yöpymisraha

Kelasta voi hakea korvausta perheenjäsenen matkasta, jos hoitava lääkäri toteaa perheenjäsenen hoitoon osallistumisen välttämättömäksi. Perheenjäsenen osallistuminen pitää perustella lääkärinlausunnolla tai lääkärin allekirjoittamalla todistuksella (SV 67). Saattajan ja perheenjäsenen matkakulut korvataan sen mukaan, mitä matka olisi tullut maksamaan edullisimmalla käytettävissä olevalla matkustustavalla (Kts. Pitkäaikaissairaahan/vammaisen ihmisen palveluja ja etuuksia).

Sopeutumista tukeva toiminta

Lihastautiliitto/kurssitoiminta

Lihastautiliitto järjestää kurssitoimintaa läsnäolo- ja verkkokursseina sekä leiritöimintäna eri ikäisille ja eri elämäntilanteissa oleville lihastautia sairastaville henkilöille sekä heidän läheisilleen (Kts. Pitkäaikaissairaahan/vammaisen ihmisen palveluja ja etuuksia).

Lapsille ja lapsiperheille Lihastautiliitto järjestää omaa kurssitoimintaa:

- Perheen polku 11.7.–15.7.2023
- Lastenleiri 4.7.–8.7.2023
- Mun juttu (13–17-vuotiaille) 18.7.–22.7.2023

Lisää tietoa: lihastautiliitto.fi

Vammaisten tulkkauspalvelu

*Hyvinvointialue/sosiaalitoimi
Kela*

Hyvinvointialueet järjestävät vammaispalvelulain perusteella viittomakielen opetusta sekä puhetta tukevan tai ohjaavan kommunikaatiotavan opetusta lapsen omaisille ja läheisille sopeutumisvalmennuksena. (Kts. Pitkäaikaissairaana/vammaisen ihmisen palveluja ja etuuksia).

Lisää tietoa: thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/sopeutumisvalmennuskommunikaatio-opetus-ja-ohjaus

Vanhemmuuden tuet

Hyvinvointialue/äitiys- ja lastenneuvola, lapsiperheiden kotipalvelu, kasvatus- ja perheneuvola, sosiaalitoimi

Pitkäaikaissairaana lapsen perheen arki voi olla hyvin erilaisista kuin perheissä, joissa lapsilla ei ole vammaa tai pitkäaikaissairautta. Lapsen sairauden aiheuttamien oireiden ja toimintakyvyn haasteiden lisäksi vanhemmuutta saattavat kuormittaa säännölliset lääkärikäynnit, lapsen sairaalajakso, monet erilaiset terapiat, apuvälineasiat sekä etuuksien ja palveluiden hakemisen byrokratia. Tarvittaessa erityistä tukea tarvitsevan lapsen vanhemmuuteen voi saada keskustelutukea esimerkiksi lastenneuvolasta tai kasvatus- ja perheneuvolasta. Lapsiperheiden kotipalvelusta voi hakea apua, kun kotona tarvitaan konkreettista apua päivittäisessä elämässä.

Pitkäaikaissairaalle lapselle voi olla tarpeen hakea tukihenkilöä tai -perhettä. Tukihenkilön on tarkoitus tukea perheen arjen sujumista viettämällä aikaa lapsen kanssa. Tukihenkilö voi esimerkiksi viedä lasta harrastuksiin, auttaa koulunkäynnissä tai tukea itsenäistymisessä. Tukihenkilö voi myös auttaa perhettä etuuksien ja palvelujen hakemisessa. Lapsi voi viettää aikaa tukiperheessä esimerkiksi viikonloppuisin tai lomien aikana.

Lisää tietoa: thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut/tukihenkilot-ja-perheet

Oppaat lihastautia sairastaville

Lihastautiliitto on julkaissut erilaisia oppaita tukemaan lihastautia sairastavien ihmisten elämää:

- Plussan puolella – Raskausopas lihastautia sairastavalle naiselle (2022)
- Lihastaudit – Diagnostiikka, hyvinvointi ja osallistuminen (2019)
- Lihastautia sairastava lapsi koulussa – tietoa, kokemuksia ja käytännön vinkkejä (2019)
- Hyvässä hengessä – Lihastautia sairastavan hengitystie-
mintojen tukeminen (2019)
- Sairauden kanssa ja siitä huolimatta – itsearviointi-
opas lihastautia sairastavan arjen sujuvuudeksi (2019)
- Kaikki kentille ja saleihin! – Yhdenvertaisen koululiikun-
nan tuntimalleja (2018, tuotettu yhteistyössä Jyväskylän
yliopiston kanssa)
- Synnynnäisen lihasdystrofian hoito – opas perheille (2018)
- Duchennen lihasdystrofia – opas perheille (2018)
- Lihaksista viis – liikkumaan siis (2016)
- Diagnoosikohtaisia oppaita: ALS, CMT, SMA, Mitokondrio-
taudit, SMAJ, HMSN

Lihastautiliiton oppaat ovat maksuttomia. Osa oppaista on la-
dattavissa nettisivuilta.

Lisää tietoa: lihastautiliitto.fi

Tärkeitä linkkejä:

lihastautiliitto.fi

<https://lihastautiliitto.fi/tietoa-ja-tukea/kurssitoiminta>

<https://lihastautiliitto.fi/tietoa-ja-tukea/vertaistuki/>

<https://lihastautiliitto.fi/tietoa-ja-tukea/lihastautiliiton-opaat>

thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut

kela.fi/henkiloasiakkaat

julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162395

ara.fi

dvv.fi/edunvalvonta-ja-toisen-asioiden-hoitaminen

hengitystuki.fi

stm.fi/sotehuollon-asiakasmaksut

tyomarkkinatori.fi

terveyskyla.fi

traficom.fi

tyoelake.fi

vero.fi

Verkkosivuosoitteiden suoralinkkeihin saattaa päivitysten myötä tulla muutoksia.

Yhteystiedot

Lihastautiliitto ry

Toimisto: 044 736 1030 tai (02) 273 9701, lihastautiliitto@lihastautiliitto.fi

Kysy Lihastaudeista

Lihastautiasiantuntija: 050 572 2784, aapo.pollari@lihastautiliitto.fi

- lihassairaudet
- hoitoprosessi
- potilaan oikeusturva ja kohtelu

Kysy palveluista, tuista ja etuuksista

Sosiaaliturva-asiantuntija: 044 736 1031, katja.voltti@lihastautiliitto.fi

- sosiaali- ja terveyspalvelut
- sosiaaliturva: taloudelliset etuudet
- apuvälineet ja kuntoutus
- asiakkaan oikeusturva ja kohtelu

Kysy kursseista ja kuntoutuksesta

Kuntoutusasiantuntija: 044 703 4657, susanna.ryynanen@lihastautiliitto.fi

- kurssi- ja leiritoiminta
- kuntoutukseen liittyvä ohjaus ja neuvonta

Kysy koulunkäynnistä, opiskelusta ja työelämästä

Työllisyysasiantuntija: 040 751 1081, liisa-maija.verainen@lihastautiliitto.fi

- varhaiskasvatus
- koulunkäynti ja opiskelu
- työelämä

Kysy kokemus- ja vertaistoiminnasta

Järjestösuunnittelija: 040 754 9716, marjo.luomanen@lihastautiliitto.fi

Lihastautiliitto ry